

Tapio Luoma: Tervetuloa kuuntelemaan Arkkipiispan talossa -podcastia. Minä olen Arkkipiispa Tapio Luoma ja juttelen tässä podcastissa kiinnostavien ihmisten kanssa elämänmenosta, arvoista ja muista syvällisistä kysymyksistä. Tässä Arkkipiispan talossa -podcastsarjan jaksossa keskustelukumppaninani on Timo Laitinen. Tervetuloa Timo, Turkuun.

Timo Laitinen: Kiitos ystävällisestä kutsusta, hienoa olla piispan talossa.

Tapio Luoma: Olet valtionkonttorin pääjohtaja vielä muutamia viikkoja ennen kuin sitten siirryt hyvin ansaituille eläkepäiville, mutta sinun elämäsi kuuluu paljon muutakin kuin se viimeaikainen työelämä ja siihen kaikkeen tällä, tässä podcast-jaksossa koitamme vähän perehtyä. Mutta aivan ensi alkuun tekee mieli, Timo, kysyä, että mistä päin olet kotoisin?

Timo Laitinen: No se on hyvä kysymys, papereissa lukee aika tylsästi tai ei nyt tylsästi, syntymäpaikka Helsinki, mutta juuret on vahvasti Savossa. Isäni on Pohjois-Savosta, äitini Etelä-Savosta ja jostain syystä he asuivat, siis kun olin syntymässä, he asuivat Kuopiossa, mut tulivat vähäksi aikaa Helsinkiin töihin ja siksi olen syntynyt Helsingissä ja vauvana muuttanut takaisin Kuopioon ja asunut varhaislapsuuden siellä, mutta koulut sitten käynyt taas Helsingissä, mutta juuret on Savossa.

Tapio Luoma: Miten arvelet, että missä määrin juuret vaikuttavat siihen, millä tavalla elämä soljuu eteenpäin? Mikä on juurten merkitys elämäkululla?

Timo Laitinen: Kyllä sillä, siis toisaalta sillä on totta kai merkitystä, mä en ihan niin vahvasti usko näihin semmoisiin prototyyppiajatteluihin, et jostain päin tuleva henkilö on jonkinlainen tai ei oo jonkinlainen, mutta kyllä niillä joku merkitys on, sehän tulee jo perheen puhutavan, ruokatottumusten, kulttuurikokemusten ynnä muiden kautta, mutta ehkä hassua sanoo, mut mä oon siis sitä ikäluokkaa, jonka vanhemmat on kokeneet sodan. Äitini on kahteen kertaan lähtenyt evakkona Viipurista, isäni oli vuonna 25 syntynään nuorimmassa ikäluokassa, joka oli vielä jatkosodassa rintamalla ja sanoisin niin, että ne juuret ovat vaikuttanut elämääni vähintään yhtä paljon, kun nää maantieteelliset juuret. Sodanjälkeinen sukupolvi oli aika vaikeassa asemassa ja totta kai se heijastui myöskin perhe-elämään.

Tapio Luoma: Hyvä kuulla tuo, että et niinkään usko siihen, että näillä stereotyyppioilla on kauheasti merkitystä ja itsekin ajattelen vähän samalla tavalla, mutta hyvin samansuuntaisesti olen miettinyt sitä, että kyllä niillä joku merkitys kuitenkin on, vähintään se, että pystyy sanomaan, että missä minun juureni ovat, jos ei mitään muuta. Ja se auttaa ehkä näkemään sen oman elämänsä osana jotain suurempaa ketjua ja sitä taustaa ja historiaa, joka omilla sukujuurilla jossain päin Suomea on. Sä, Timo, olet parhaillaan siis valtionkonttorin pääjohtaja. Aika monelle suomalaiselle luulen, että valtionkonttori on jäänyt aika lailla etäiseksi valtiolliseksi instituutioksi ja konttoriksi. Voisitko lyhyesti kuvata, että mitä valtionkonttori tekee?

Timo Laitinen: No ensinnäkin olet aivan oikeassa tästä tuntemattomuudesta ja siihen me olemme talon sisälläkin viime aikoina kiinnittäneet huomiota ja ollaan kyllä ajateltu tehdä asialle jotain, koska fakta on se, että me teemme tosi paljon hyvää ja yhteiskunnan eteen ja ehkä kansalaisten ois hyvä tietää siitä vähän enemmän, mutta valtiokonttorin ja

valtiovarainministeriön alaisuudessa toimiva niin sanottu keskusvirasto, aika pieni semmoinen, väkimäärällä laskien meit on reilu 300, mutta kaikki mitä me tehdään liittyy rahan ja kaikki mitä me tehdään, joka on meille valtion muille virastoille tukea. Meidän ydinkriittisin tehtävä ehdottomasti on valtion maksuvalmiudesta huolehtiminen, meillä noin lainausmerkeissä sanoen, on kaikki valtion rahat, meillä on, valtiolla on yks kassa, josta kaikki virastot ammentavat tarpeensa ja se kassa on meillä. Jos kassassa ei oo tarpeeks rahaa, niin kuin valitettavasti viime vuosina asia on ollut, nii silloin me lainaamme markkinoilla, eli me huolehdimme tästä kuuluisasta valtiovelasta, valtion velkojen koronmaksusta, valtion valuuttakaupoista ja itse asiassa myöskin valtion maksuliikenteestä, eli kaikki, mikä liittyy rahan hankkimiseen tilille ja sit sen rahan siirtämiseen virastojen käyttöön, niin se on meidän työtä. Me ei oteta kantaa siihen, mitä sillä rahalla tehdään. Sen ohella meil on iso rooli niin valtion sisällä, ku valtion ulkopuolella yhteiskuntaan päin erilaisten kansalaisyhteisöjen ja ylipäänsä korvausten, etuuksien maksamisesta, isoimpana edelleenkin sotaveteraanien ja sotainvalidien asioista huolehtiminen. Ja sen ohella meil on erittäin paljon valtiontalouden ohjaamisen raportointi ja valvontaa liittyviä tehtäviä. Tässä noin pähkinän kuoressa.

Tapio Luoma: Ilmeisesti tää, tämä järjestelmä, mikä meillä valtionkonttorin ja sen suhde muihin valtion keskeisiin instituutioihin on, se tarkoittaa sitä, että poliittinen päätöksenteko ja sitten teidän tekemänne työ, että se rajapinta on aika selvä?

Timo Laitinen: Se on hyvin selvä. Eduskunta tekee viime kädessä budjettiraamit, paljonko valtion budjetissa käytetään rahaa ja tulolähteitähän meillä ennen kaikkea on verot ja jos verotulot ei riitä, nii [?? 00:06:22] lainataan ja niin kuin sanoin, nii se on ollut trendi tässä aika pitkää.

Tapio Luoma: Luulen, että meidän kansalaisten näkökulmasta se ymmärrys, että meillä on tällainen valtionkonttorin kaltainen organisaatio ja toimisto olemassa, niin se olisi varmaan oikeinkin hyvä nähdä, koska aika hahmottomana on, luulen näin, suurelle osalle meistä kansalaisista se juuri, että mikä on poliittisen päätöksenteon merkitys ja kuka sitten panee toimeen poliittiset päätökset ja todellakin tämä, mitenkä valtava ja laaja on se toimiala, millä valtionkonttori toimii. Jos kerran koko valtion rahaliikenne on itse asiassa teidän konttorin käsissä.

Timo Laitinen: Näin se on ja täytyy muistaa, et suurin osa siitä rahastahan on niin kutsuttuja siirtotalouden menoja, siis me siirrämme sosiaali- tai valtiovarainministeriölle rahat, jotka menevät kuntien, valtion osuuksiin, me siirrämme sosiaali- ja terveysministeriölle rahat, jotka menevät Kelalle ja sitä kautta kansalaisten ihan jokapäiväiseen Kela-korvauksiin ja niin edes päin ja nii edes päin, et ilman tätä valtion raha, ei voi sanoo konetta, mutta keskitettyä rahan hoitoa, niin homma ois aika paljo vaikeampaa ja tehottomampaa.

Tapio Luoma: Voisi sanoa, että tuskin kukaan muu Suomessa on vastuussa niin suurista rahasummista kun sinä, valtionkonttorin pääjohtajana?

Timo Laitinen: No teknisessä mielessä kyllä ja et laki valtiokonttorista tai mistä tahansa keskusvirastosta on aika armoton, siellä todetaan, että toimintaa johtaa ja siitä vastaa pääjohtaja.

Tapio Luoma: Velvoittavia sanoja lakitekstissä. Kun sitten miettii sitä, että mikä on valtionkonttorin tehtävä tänä päivänä, niin tuntuu valtavan hyvältä siis tuo ajatus siitä, että tämmöiseen jonkinlaiseen PR-työhön kiinnitätte huomiota. Onko teillä sivukonttoreita eri puolella Suomea?

Timo Laitinen: Ei, me ollaan kaikki Helsingissä, Sörnäisten rantatiellä. Tosin noitten, no ehkä jo osin ennen pandemiaa, pandemiaa myöten ja nyt sen jälkeen, nii musta tuntuu, et meillä on 300 sivukonttoria, eli etätyö on tullut jäädäkseen ja meille se sopii mainiosti.

Tapio Luoma: Olet koulutukseltasi juristi ja äkkipäätään voisi kuvitella, että valtionkonttorin pääjohtajan olisi hyvä olla talousalan koulutuksen saanut, mutta olet juristi, sillä on varmaan oma logiikkansa?

Timo Laitinen: Se, että mä oon juristi, niin jos joku nyt oli mulle itsestään selvää, mutta en tiedä miksi jo 15-vuotiaana, niin se, että haluan valmistua tai opiskella juristiksi ja sitten tein 20 ekaa vuotta työtä vakuutusyhtiössä korvausasioiden ja vakuutusasioiden kanssa, jossa juristin koulutus oli hyvin luonteva ja itse asiassa mun seuraajista taitaa suurin osa, anteeks, edeltäjistä, olla juristeja myöskin, et sattuman kauppaa tai ei, mutta valtiokonttorista säädetään noin 200 eri laissa, et sekin jo ehkä puoltaa siinä mielessä tätä asiaa, kun me emme tee sinänsä ekonomistisia päätöksiä ja sit täytyy muistaa, että mulla on [?? 00:09:57] valtiokonttori, nii iso joukko taitavia ammattilaisia, jotka onneksi ovat paljo muutakin kuin juristeja.

Tapio Luoma: Jos oikein kuulin, niin aika varhaan jo sait sen ajatuksen, että haluat juristiksi? Kun sitten muistelen omaa nuoruutta, nii minäkin oikeastaan jo rippikoulun jälkeen tiesin haluavani papiksi ja jälkeensä joskus on tullut mieleen se, että oiskohan sitä voinut olla vähän avarampi siinä ammatinvalinta haaveissaan, mutta ehkä tällä hetkellä ei kannata kauheasti harmitella sitä, että tuli pitäytyneeksi siinä unelmassa, jonka aikanaan sai?

Timo Laitinen: Ei missään nimessä, kyl mä oon ollut hyvin tyytyväinen työuraani ja elämäni muutenkin.

Tapio Luoma: Palataan hetken kuluttua uudestaan näihin valtionkonttorin kysymyksiin ja näihin talousnäkyymiin, jotka ovat jälleen tälläkin hetkellä kovin ajankohtaisia, kun mietitään sitä, miten Suomessa suuren velkataakan alla päästään tulevaisuuteen. Mutta sinut, Timo, tunnetaan myöskin erittäin vahvana urheilumiehenä, joka olet kantanut vastuuta monella tapaa valtakunnallisissa urheiluorganisaatioissa. Miten urheiluharrastus aikanaan sinussa syttyi?

Timo Laitinen: No kyllä se varmaan on isän perintöä, niin kun aika monilla meistä, et varmaa ensimmäinen urheiluseurani oli Helsingin Kisa-Veikot ja siellä tuli juoksenneltua, mutta mä oon siis näihin päiviin asti plus viisikymmppiseksi ollut kilpaurheilija, en huippu-urheilija, siinä on erittäin iso ero, mut kuitenkin pelannut hyvin monia lajeja niin junnuna kun aikuisenakin sitten, ihan lisenssiurheilijana, koripalloa parhaimmillani ykkösdivisionassa ja niin edes päin,

mut huippu-urheilijaa minusta ei tullut. Ja ehkä tän juristin haaveen rinnalla mul on aina ollut tällöinen järjestögeeni, joka kouluaihana kulminoitu siihen, että olin aktiivisesti mukana koulun oppilaskuntatoiminnassa, teinikuntatoiminnassa ja kouluneuvostotoiminnassa, ne tuli silloin kun mä olin koulussa ja siitä on jäänyt se jälki, jonka myöten, niin olen varmaan koko aikuisikäni ollut koko ajan ja edelleenkin jonkun rekisteröidyn yhdistyksen hallituksen jäsen tai puheenjohtaja ja tää on se tie, mitä kautta aikanaan päädyin myöskin urheilujärjestötoimintaan, kilpailin sulkapallossa ihan aktiivisesti ja sitä kautta sitten mut tunnustettiin, kun olin Pohjolan johtotehtävissä ja sitten tarjottiin mahdollisuutta aloittaa sulkapalloliiton puheenjohtajana ja siitä se sitten jatku.

Tapio Luoma: Todella kiinnostavaa, urheilu vei sinut mennessä, jos niin voi sanoa? Oli kiinnostava kuulla tuo, mitä totesit, että kilpaurheilija olet ollut, mutta et huippu-urheilija? Mikä erottaa kilpaurheilijan ja huippu-urheilijan toisistaan?

Timo Laitinen: No mun tapauksessa, siihen voi olla siis paljonkin perusteluja tai eroja, fyysisiä sellaisia, mutta minun kohdalla se on motivaatio. Et silloin kun aloitin opiskelun, pelasin koripalloa tosi aktiivisesti ja olisi pitänyt käyttää ensimmäinen opiskelukesä treenaamiseen viis kertaa viikossa ja mä halusin tehdä jotakin muuta ja totesin, että kesä nyt pitää käyttää johonkin muuhun, jotta jaksaa opiskella, joka tarkoittaa siis sitä, että motivaatio johonkin muuhun oli kovempi kun huippu-urheiluun ja mä tulkitseen sen niin, että erittäin keskeinen osa lahjakkuutta on motivaatio.

Tapio Luoma: Tuo varmasti pitää paikkansa. Nousee mieleen oma kysely sen suhteen, että pidätkö minä ylipäättään urheilusta, en itse väitä olevani mikään urheilun suuri kuluttaja, kuntoni vuoksi lenkillä käyn ja koitan myöskin pitää huolta omasta kunnostani muillakin tavoin, mutta joudun kyllä tunnustamaan sen, että urheilu on säilynyt aika etäisenä, vaikka omassa lapsuudenkodissani sekä isäni että veljeni olivat aktiivisia muun muassa suunnistuksessa, mutta jostain syystä minä taas jo kouluaikoistani suuntauduin vähän toisella tapaa ja vaikka koulussa oli oikein hyvä liikunnan opettaja, nii siitä huolimatta jokin siinä oli semmoinen, joka teki urheilusta, tai nosti kynnystä lähteä mukaan. En tiedä, onko se sitten ollut sitä, että koen olevani enemmän liikunnallisesti tällöinen yksilösuorittaja kuin sitten joukkuepelaaja, vaikka sitten taas toisaalta kyllä huomaa, että työssäni kernaasti kyllä olen osa joukkuetta ja haluan rakentaa joukkuetta, mutta urheilun suhteen huomaan olevani tällöinen yksilösuorittaja. Miten sinä? Sinus on varmaa vähän molempia?

Timo Laitinen: No urheilun suhteen on molempia, että oon ollut yksilöurheilija sulkapallossa ja joukkuepelaaja koripallossa, yksilöurheilija golfissa ja nii edes päin, mutta se, mikä vei mut mennessään tässä urheilun järjestötoiminnassa, nii oli selkeästi yhteisöllisyys. Suomen suurin kansanliike ihan millä mittarilla hyvänsä laskien ja minulle se, niin kuin oon joskus ennenkin sanonut, ehkä kuulostaa naiivilta, mutta se on kyl ihan syvällä mun sielussa, niin minulle tapa antaa aikaani viimeisen 20 vuoden aikana hirvittävä määrä tylsiä kokouksia, pitkiä matkoja, puhematkoja ynnä muuta, niin on ollut tapani tehdä hyväntekeväisyyttä. Olen antanut oman aikani sen eteen, et suomalaiset lapset ja nuoret vois urheilla. Jonkun pitää istuu niissä tylsissä kokouksissa ja pitää yllä hallintoa, jotta jotkut sitten pystyy urheilemaa ja se on tuonut mulle tosi paljon osaamista myöskin päivittäiseen

johtamistyöhön, että sitte kyllä täyttymystä, niinku ikään kun oman tekemisen merkityksellisyydessä.

Tapio Luoma: Aika paljo viime aikoina on puhuttu nuorten hyvinvoinnista ja se, minkä oman työni kautta olen havainnut on se, että varsin monet urheiluseurat panostavat varsin paljon juonioritoimintaan ja kyllähän tämmöisessä syrjäytymisenvastaisessa työssä sillä on erittäin suuri merkitys ja silloinkin, kun sitten harrastaminen on kallista varsinkin vähävaraisille perheille, niin kuitenkin on olemassa urheiluseuroja, joilla on ohjelmia vähävaraisten perheitten lapsille ja nuorille, että hekin voivat osallistua ja sitten on myöskin muita tällaisia tukitoimintoja, kuten Tukikummit-säätiö, joka niin ikään myöskin koettaa edistää lasten harrastusmahdollisuuksia. Miten arvelet, miltä suomalainen junioriurheilu näyttää?

Timo Laitinen: No mä en oo paras henkilö arvioimaan, siis menestyksen näkökulmasta sitä. Mä nään siinä siis todella paljon hyvää, meidän seuratoiminta on hyvissä käsissä, siellä on yhä enemmän ja enemmän sellaisia ammattilaisia ohjaamassa ja valmentamassa, jotka ymmärtävät myöskin pedagogiikasta eikä vaan polvikulmista ja nuorten kohdalla se on aika tärkeä, se nuorten ja lasten ehdoilla toimiminen, se on turvallista, ehdottomasti, siis psykologisesti turvallista olla siinä ympäristössä. Mut samaan aikaan se, mikä mua vähän huolettaa, on se, että ulkoistavatko suomalaiset perheet lasten kanssa olemisensa ja sen lasten kanssa yhdessä harrastaminen, harrastamisen urheiluseuroille, et se seura on keksintö sitä varten, että itse voidaan tehdä jotain muuta, eikä olla siinä mukana ja ikään ku vastikkeellisesti maksetaan joku maksu ja lapsi voi olla siellä niin kutsuttuun vanhaan hyvään aikaan, en nyt sano, että sitä kaipaakaan, pitää muistaa, että urheiluseurathan olivat sen kaltaisia, kun ne olivat aidosti yhdistyksiä, jossa kaikki oli jäseniä, niin vanhemmat oli, koko perheet oli siellä vahvasti mukana ja se oli semmoista kylien ja isompienkin taajamien yhteistä puuhaa ja siinä suhteessa se on vähä muuttunut, enkä sano, et yksin huonoon, ei lainkaan yksin huonoon suuntaan, mutta ei voi koskaan olla niin, että vanhemmat voisivat sen lasten kasvatuksen ulkoistaa sen enempää koululle, urheiluseuralle kun millekään muullekaan taholle.

Tapio Luoma: Pidän tuota erittäin kiinnostavana ja tärkeänä näkökohtana, kun puhumme perheiden hyvinvoinnista, niin silloin juuri tämä ajatus siitä, että missä määrin voimme perhe-elämän ulottuvuuksia ulkoistaa perhe-elämän ulkopuolelle, niin siihenkin tämä kysymys, jonka nostit esille, tuo omaa valoaan, erittäin tärkeänä näkökulmana pidän tuota asiaa. Joka tapauksessa tulevaisuudesta on kysymys, kun puhutaan urheilusta ja ennen kaikkea nuorten parissa tehtävästä urheilutyöstä. Missä määrin, jos miettii vielä näitä urheilun erilaisia ilmiöitä ja ulottuvuuksia, kuvaan kuuluu mukaan myöskin tämä kilpailu ja kilpailuhenkisyys saa luontevan kanavan, jos miettii vaikkapa meidän erilaisten maajoukkueittemme kamppailuja muiden maiden ja maajoukkueita vastaan, niin sehän niin kun hyvällä tavalla tällaista kansallismielisyyttä myöskin tukee, mutta onko, näätkö tässä myöskin, onko olemassa jotain semmosia lieveilmiöitä, jossa urheilu tavallaan antautuu jonkinlaiseksi vääränlaiseksi käsikassaraksi, kenties jopa nationalististen tämmöisten vääränlaisten pyrkimysten tueksi? Mieti nyt vaikka sitä, miten tällä hetkellä vaikkapa Venäjän osallistumista erilaisiin kansainvälisiin eri alojen ja lajien kilpailuihin, niin estetään, niin mikä on ymmärrettävää Ukrainassa tapahtuvien kauheuksien vuoksi, mutta että se on

vaan yksi osoitus siitä, miten urheilu ja politiikka on aina olleet ikään kuin tekemisissä toistensa kanssa, mitä ajatuksia tämä sinussa herättää?

Timo Laitinen: No urheiluhan on ollut, nii ainakin niin kauan, kun olympialaiset on olleet olemassa, niin erilaisen vallankäytön väline, turha sitä on kiistää. Pitää muistaa Tukholman olympialaisissa, jolloin Suomi oli vielä osa suurruhtinaskuntaa, niin voidaan sanoa, et oli jonkinlainen pieni poliittinen manööveri, kun Suomi oli saanut oikeuden kantaa Suomen lippua osana suurruhtinaskunnan joukkuetta, nii lipunkantaja tietoisesti hidasti vauhtiaan ja siellä, kun lippu saapui Tukholman stadionille, niin siinä olikin semmoinen, enemmän kun hajurako siihen suurruhtinaskunnan joukkueeseen, jolloin Suomi näyttäytyi paljon isommalta ja merkittävämmältä itsenäiseltä valtiolta kun pelkkä suurruhtinaskunnan autonominen osa, et ei tää poliittinen vaikuttaminen nyt ihan uusi keksintö suinkaan ole ja muistetaan apartheidin takia Etelä-Afrikan täydellinen sulkeminen urheiluelämän ulkopuolelle pitkäksi aikaa ja mikä oli lopputulema, apartheid kaatui, et ei varmaan yksin sen takia, olihan siellä valtavat kauppapakotteet ja niin edes päin, mut kuitenkin urheilu oli mukana siinä samassa rintamassa puolustamassa ihmisoikeuksia, puolustamassa oikeusvaltioperiaatetta ja onhan meillä ollut näitä boikotteja olympialaisten tasolla tosi usein, enemmän tai vähemmän. Ja siinä mielessä nää viimeaikaiset ilmentymät on ihan vaan jatkumoa historiasta. Me Suomessa onneksi ollaan sen verran jäyhiä, että meillä nää nationalistiset piirteet nyt ei taida mennä pidemmälle, kun torille kokoontumiseen ja silloin vielä pysytään hyvin turvallisella puolella, mutta sit tähän liittyy, tähän, jos saa vähän laajentaa, niin semmoinen mielenkiintoinen piirre, jossa on ehkä sovittamattomia järjestelmän ristiriitoja ja se on ammattieurheilu. Et niin kun totesin jo aikaisemmin, urheilu on lähtenyt liikkeelle puhtaasta harrastustoiminnasta, yhdistystoiminnasta, jossa ei ole kaupallisia elementtejä ja siellä on toimittu ja edelleenkin toimitaan amatööriurheilussa niiden pelisääntöjen mukaan ja sen rinnalle ja sen sisään on tullut ammattilaisurheilu, osakeyhtiöt, jossa toimitaan osakeyhtiölainsäädännön, liike-elämän, työsopimuslainsäädännön ja nii edes päin, sääntöjen mukaa ja pitääkin toimia, mut ongelma on se, että nää kaks järjestelmää on sen kaltaisia, et niitä ei oo koskaan rakennettu tai luotu toimimaan yhdessä ja siel on sovittamattomia ristiriitoja ja se osin sitten johtaa myöskin vaikkapa sen kaltaisiin asioihin tätä kansallisuutta ajatellen, et kun jossain autourheilussa kisataan, niin onko tärkeämpää, että mitkä automerkit siellä kisataa kuin että mitkä maat siellä kisataa? Kun tallimääräyksillä sitten hoidetaan asioita ja perinteisessä amatööriurheilussa, eihän se ajattelu tällä tavoin mee, että nää järjestelmien kolliisiot on aika mielenkiintoisia, eikä mul oo mitään vastausta, tää on vaan havainto.

Tapio Luoma: Tähän ilmeisesti kuitenkin myöski eri yhteyksissä kiinnitetään huomiota? Mahtaako edes olla yrityksiä olemassa jollaki tavalla tämän jännitteen lieventämiseksi?

Timo Laitinen: Ei varmaankaan, ei.

Tapio Luoma: Ne elävät niin omaa elämäänsä?

Timo Laitinen: Ja olympialainen liike pitkään taisteli ammattilaisurheilua vastaan ja Paavo Nurmi sai osansa suomalaisenakin ja sitten se on pikkuhiljaa unohdettu ja ymmärretty, et näin se vaan menee.

Tapio Luoma: Tässä vaiheessa voisimme jättää urheilua vähä vähemmälle ja siirtyä sitten takaisin tähän sinun työuraasi. Miten hallituksen vaihdos näkyy valtioneuvoston toiminnassa?

Timo Laitinen: No sitä tässä odotellaan, mutta aina se jollain tavalla näkyy, meille ehkä vähemmän kuin monelle muulle valtiovirastolle sen takia, että valtaosa meidän perustehtävistä on niin hallitusriippumattomia ja aikaan sitomattomia, se sitten näkyy velanoton määrässä, sen kasvussa tai pienenemisenä ja sitten viime vuosina on tyypillistä ollut, että jotkut valtiotasoiset kehityshankkeet, jotka tulee valtiovarainministeriön vastuulle hallitusohjelman myötä, niin meille sieltä sitten napsahtaa erilaista tekemistä. Kahdeksan vuotta sitten se liittyi vahvasti valtiohallinnon digitalisaation edistämiseen, neljä vuotta sitten se liittyi vahvasti tietojohdamisen edistämiseen ja varmaan nytkin tulee jotakin, mutta me ollaan joustavia ja valmiita.

Tapio Luoma: Olet, Timo, ollu pitkään esimiestehtävissä, jos oikein ymmärsin etukäteiskeskusteluistamme, niin käytännöllisesti katsoen koko työurasi alusta pitäen? Kerro vähä, että minkälaisissa paikoissa olet ollut?

Timo Laitinen: Aloitin vakituisen työurani 41 vuotta sitten korvauslakimiehenä Pohjolassa ja vuotta myöhemmin, eli tasan 40 vuotta sitten jouduin, voi sanoa, että jouduin nimitetyksi yli 50 henkilön osastonvetäjäksi ja siitä se esimiesura alkoi, olin siis 25-vuotias, maailmaa ymmärtämätön juristi ja ensihavainto kyllä oli selkeästi se, että ensinnäkin oikeustieteellisessä tiedekunnassa näistä johtamiseen liittyvistä asioista ei puhuttu riviäkään, ei mitään ja juuri ennen töiden aloittamista olin käynyt varusmiespalveluksen, jopa saanut reserviupseerikoulutuksen, mutta täytyy kyllä kaikki kunnia puolustusvoimille, et ei siitäkään kyllä ollut siinä siviilijohtamisessa mitään apua, mutta yrityksen ja erehdyksen kautta sitä ryhdyin opiskelemaa ja oon nyt ollut tasan 40 vuotta yhtäjaksoisesti esimiestehtävissä ja ehkä tää johtajan identiteetti on paljon enemmän kuin juristi, minkä olen itsessäni tunnistanut, nauttinut siitä, opiskellut sitä ja sitten kun olin Pohjolassa 90-luvun puolivälin tienoilla, niin tai alussa henkilöstöjohtajana, nii myöskin tämä johtamisen kehittämisen intohimo syttyi ja on kyllä edelleen voimissaan ja auttanut mua sen jälkeen. Ja tää lama-aika henkilöstöjohtajana oli samaan aikaan traumaattista, mutta toisaalta myöskin palkitsevaa siinä mielessä, et oppi ymmärtämään ihmisten kohtaamisen merkityksen työelämässä ja se on varmaan tärkeimpiä ja samaan aikaan vaativimpia taitoja, mitä ylipäänsä vuorovaikutuksessa voi tarvita.

Tapio Luoma: Myös tällä omalla paikalla oma esimieskokemukseni ei ollenkaan ole niin pitkä kun sinulla, mutta joka tapauksessa tunnistan tuon ajatuksen siitä, että johtamistyö itsessään on tavattoman kiinnostavaa ja se on myöskin hyvin vaativaa monessakin mielessä. Mä itse olen kokenut, että asioiden kanssa kyllä aina tulee jollakin tavalla toimeen, mutta ihmisten johtaminen ja henkilöstökysymykset on usein ne kaikkein vaikeimmat. Jos jonkun asian suhteen vuosien varrella ja työasioina olen joutunut heräämään keskellä yötä tai

aamuyön tunteina, nimenomaan työasioihin liittyvien seikkojen takia, nii kyllä ne usein liittyvät henkilöstökysymyksiin. Miten sä oot kokenu?

Timo Laitinen: No vaikeimpiahan ne on ollut ehdottomasti, mulla on sieltä lama-ajalta epämiellyttäviä kokemuksia, 52 YT-neuvottelut kolmen, neljän vuoden aikana, satojen ihmisten irtisanominen. Mut niin kuin sanoin, nii siitä huolimatta, kun oppi ymmärtämään sen, että kaikissa tilanteissa aina kohtelee ihmistä arvostavasti ja kunnioittavasti ja vielä myöhemmin oppinut ymmärtämään sen, että kaikki ihmiset haluaa tulla kuunnelluksi ja huomioituksi, niin itse asiassa ne toimintatavat ratkaisevat, ei tehdyt päätökset, aikuiset ihmiset työelämässä ymmärtää lopunperin kuitenkin, että taloudellisista syistä vaikeita päätöksiä on pakko tehdä ja johonkin henkilöön ne aina kohdistuu, mutta jos se tapa, jolla ne ihmiset kohdataan, on taitava ja kunnioittava, niin sillä todennäköisesti pärjää aika pitkälle ja ennen kaikkea saa itselleen rauhan, et olen tehnyt voitavani, olen tehnyt sen niin hyvin kun osaan ja, mutta sen pitää tuntua pahalta. Mä oon tosi monta kertaa mun johtamisessa myöskin, mun johtamisesta olen paljo luennoinut ja puhunut, niin todennu nuorimmille johtajille, et sillä hetkellä kun joku ikävä henkilöstöasia ei tunnu miltään, nii olkaa huolissanne itsestänne.

Tapio Luoma: Tämä on ehkä juuri semmoinen, mitä itse oon aika paljo pohtinut, että mitä johtajuus tekee johtajalle itselleen? Miten se muokkaa häntä ihmisenä? Ja tuo, minkä viimeksi totesit, että johtaja joutuu kohtaamaan myös ikävät tunteet ja ne pitää kohdata, niitä ei pitäisi selittää pois, niis on jotain sellasta, minkä myöskin itse koen jollakin tavalla oppineeni tässä omassa roolissani. Kerroit siitä, että olet halunnut keskittyä myös johtamisen kehittämiseen? Minkälaisia ajatuksia sinulla on johtamisen kehittämisen suhteen? Mihinkä suuntaan ja millaisin keinoin haluaisit johtamista suomalaisessa johtamiskulttuurissa viedä eteenpäin?

Timo Laitinen: Minulla on yks ihan selkeä visio, jota olen parhaani mukaan yrittänyt itse noudattaa, enkä yritä sanoa, että olisin mikään esimerkkitapaus siinä, mutta aina voi yrittää ja se on se, että johtajan pitäisi ymmärtää, et johtaminen on palvelutehtävä. Ja se pitää sisällään aika paljon, ymmärtää se, että johtaja on olemassa sitä omaa lähipiiriään varten, auttaakseen heitä pärjäämään hommissaan, luomaan niitä edellytyksiä ja antamaan heille energiaa poistamaan esteitä, avaamaan ovia, sparraamaan, kertomaan omia kokemuksiaan, eikä toisinpäin, että johtaja on se, joka imee hapen ja energian siitä ympäristöstä ja paistattelee sitten muiden tekemisten varjolla, niin itse sitten suosion huipulle. Tää on ollut mun ohjenuora tosi pitkään, tää on palvelutehtävä ja julkisessa hallinnossa, niin tiedän miltä se kuulostaa, mutta kyl mä oon tosi monta kertaa sekä sanonut että kirjottanut, että valtiokonttorin pääjohtajana mä oon yhteiskunnan ja kansan palvelija, ei yksin lähipiirini, vaan koko yhteiskunnan palvelija ja siitä on myöskin, kun sovelluksia, yks on se, että mun yhteystiedot on julkisia. Siitä on omat harminsa, kaikenlaisia soittoja tulee, mutta se on mulle loogista, et jos mä lähden sanoo, nii sit mä toimin myöskin sen mukaa.

Timo Laitinen: Ajatus siitä, että korkeassa asemassa oleva valtion virkamies tai kuka tahansa korkeassa asemassa oleva on palvelija, on jotain sellaista, mikä tulee aika lähelle myöskin tämmöistä omaa, kirkollista kontekstia, jos miettii ihan meidän herraamme, joka totesi, että hän ei tullut palveltavaksi, vaan palvelemaan. Jos miettii toisenlaisia valtioita, joidenka

rakenne on toisentyypinen, jossa vallitsee hyvin toisenlainen eetos ja jossa ollaan vaikkapa korruption kanssa tekemisissä kaiken aikaa, niin olen ymmärtänyt, että. Tai sitä on kuvattu usein sillä tavalla, että siellä nimenomaan johtavissa asemissa olevat kokevat olevansa palveltavina ja yhteiskuntakoneisto on valjastettu sen valtaa pitävän joukon palvelemiseksi. Jopa poliisi, joka ei niinkään suojele kansaa, vaan suojelee [?? 00:34:23] vallanpitäjiä, mutta onneksi saamme asua Suomessa, jossa kuitenkin korruptio ja ylipäätään tällainen vääränlainen eetos on minimissään monenlaisten kansainvälisten mittauksen mukaan.

Timo Lainen: Se on totta, huolestuttavaa jonkin verran on tietysti se, että kun katsoo tätä tilannetta maailman tasolla, niin niitä maita, jotka aidosti jakavat länsimaiset, meille tutut ja itsestään selvät periaatteet, ihmisoikeuksien, demokratian oikeusvaltio, vaikkapa tämän johtamisen näkökulmasta, nii me ollaan valitettavasti pieni vähemmistö ja se ei tunnu hyvältä.

Tapio Luoma: Näin juuri, kyllä. Jos miettii sitä, että sinä, Timo, pääjohtajan tehtävässäsi olet jo vuosikaudet ollut vastuussa omalla tavallasi niistä kaikista valtion rahavirroista, joita kulkee Suomen sisällä ja Suomen ja muiden valtioiden välillä, niin ilmeisesti siihenkin vastuuseen tottuu? Onko se tuntunut joskus liian raskaalta?

Timo Laitinen: No ei se ole tuntunut liian raskaalta. Etukäteen pohdin tätä näkökulmaa ja tunnistin itsestä, en tiedä, no itsessänikin, mut yhden sellaisen, en tiedä, onko se ominaisuus, opeteltavissa oleva taito tai vaan kokemuslaji, mutta riittämättömyyden tunteen kanssa eläminen ja sopusoinnussa eläminen, nii on ihan ratkaisevan tärkeitä, et jos joka ilta jää vaan murehtimaan sitä, et mitä päivällä tapahtui, olisiko voinut tehdä enemmän tai toisella tavalla ja mitä kaikkea jäi tekemättä ja mitenköhän tässä nyt tulee, nii huonosti kävisi. Ja ymmärtää, että kaikkeen ei voi vaikuttaa, sä et voi osata kaikkea, mun tehtävässä ennen kaikkea on turha kuvitella, että voisi olla sen kaltainen superhessu, joka hallitsee globaalia finanssimarkkinaa ja julkisen talouden kirjanpidon järjestelmät ja kaikki lakisääteisen vakuuttamisen toiminnan kiemurat ynnä muuta, ynnä muuta, ei vaan pysty. Jos edes jotenkin sen ymmärtää, se on jo hyvä saavutus tän päivän nopeasti kehittyvässä maailmassa, jollon sit sen riittämättömyyden tunteen rinnalla on toinen ratkaisevan tärkeä asia ja se on luottamus omaan lähipiiriin. Sun ydin kompetenssi pitää olla kyetä valitsemaan itsellesi sitten hyvät toimialajohtajat, josta kukin on sitten oman alansa kova ekspertti ja luottaa heidän tekemiinsä.

Tapio Luoma: Työskentelet rahan ja suurten rahavirtojen kanssa. Koetko, että oma suhteesi rahaan on muuttunut työn kautta?

Timo Laitinen: No siinä suhteessa tietysti aina pitää aivot naksauttaa toiseen asentoon, silloin kun ei tee töitä, vaan miettii omia asioita, vähä riippuen asiasta ja tää saattaa kuulostaa tosi kornilta, mutta se nyt on vaan fakta, että tietyissä asioissa valtiokonttorissa miljardi on suunnitteluyksikkö, toisissa asioissa se on miljoona ja joissain se voi olla kymppitonni, siis valtavia, kaikki järjestettäviä, valtavia rahoja yksityisen ihmisen näkökulmasta ja mul on ollut henkilökohtainen suhtautuminen, en tiedä, mistä se on tullut, vaurastumiseen ja rahaan, et mä en ole erityisesti sitä koskaan tavoitellut, mulla varmaan olisi ollut mahdollisuus silloin 80-luvun kasvun vuosina yrittää rakentaa toisenlaistakin työuraa ja lähteä sitä kautta sitten

tavoittelemaan miljoonia, mutta ehkä tän työn yhteiskunnallisen merkityksen tavoitteleminen on ollut mulle tärkeää ja se on sitä kautta pitänyt, voisko sanoa, minut tavallisena palkansaajana ja suhde rahaan on sitä kautta pysynyt aika tavalla samanlaisena.

Tapio Luoma: Tää, talouselämää, kun seuraa, niin tunnustan olevani siinä aika lailla maallikko kuitenkin, mutta että on, olen huomannut myöskin sen, että meidän talousviisaat eivät suinkaan ole aina kaikki samaa mieltä asioista, eli jollakin tavalla tää meidän talouselämäme, siinä on monenlaista osaajaa ja monenlaista viisautta ja ne eivät aina ikään kun kohtaa toisiaan, että asiantuntijat eivät aina ole yksimielisiä näistä asioista. Uskotko sinä, Timo, siihen, että voiko talousasioista valita? Onko olemassa joku semmoinen vankka fakta, joka niin kun on kiistämätön, jonka varaan sitten talouselämää ylipäätään voi rakentaa? Vai onko tämä vain erilaisten näkemysten koulukuntien välistä kädenvääntöä?

Timo Laitinen: No ei, tää ei oo täsmätiedettä. Ja en tiedä, onko hyvä vai huono vertaus, mutta kyl varmaan taloustieteessä on samankaltaisista ilmiöistä yhtä paljon erilaisia näkemyksiä, kun teologisessa maailmassa ja taloudessahan, silloin kun me puhutaan ekonomisteista, siis siitä ennustamisesta, että millä tavalla pärjätään, millä tavalla ei, niin käytännössä aina johtoa haetaan historiasta, että kun joskus kävi näin, siitä seurasi näin ja seuraako siitä nytkin näin. Ja nyt tässä 2008, finanssikriisin jälkeen, me ollaan nyt nähty useampiakin sellaisia ilmiöitä, joissa ei ole ollut historiaa, kuten siis ylipäänsä 2008 finanssikriisi oli uniikki, sitä ei voi verrata 1930 suureen lamaan, koska silloin edettiin, elettiin aluetaloudessa, siis globaalisti aluetaloudessa ja lainalasuudet, vaikka niitä toki oli jonkin verran olemassa, nii ei ollut kuitenkaan samanlaisia. Ja silloin törmättiin tilanteeseen, et ekonomistit sanoivat, että en tiedä, mitä tästä seuraa, kun näin ei ole ennen tapahtunut. Ja se on aika pelottava lause. Seuraavan kerran se, sitä lausetta oon kuullut silloin ku siirryttiin negatiiviseen korkotasoon, joka on kapitalistisessa maailmassa kuitenkin, niin siihen ei kuuluva ilmiö, me emme tiedä, mitä tämä tarkoittaa, kun tällaista ei ole ennen tapahtunut ja tätä kautta jokainen sitten pyrkii rakentamaan oman parhaan teoriansa siihen, et millä tästä selvittäään, siinä on jonkin verran ideologiaa, siis ihan arvopohjaisia näkemyksiä, mikä on vahvan valtion suhde yhteiskuntaan tai pitääkö, miten vahva valtion pitää olla, kuinka paljon riskiä halutaan ottaa velanotolle ja nii edes päin, mutta täsmätiedettä se ei ole. Mut taas toisaalta, kai mä nyt ihan normaalilla maalais- tai lähiöjärjellä ymmärretään se, että pitkällä aikajänteellä olis ihan kiva, jos tulot ja menot on suurin piirtein tasapainossa, niinhän se menee kotonakin.

Tapio Luoma: Lopulta se on ehkä se kaikkein ymmärrettävin puoli talouselämästä, tulojen ja menojen tulisi olla tasapainossa.

Timo Laitinen: Niin.

Tapio Luoma: Mitä ajattelet jatkuvan kasvun ideologiassa taikka ajatuksesta ylipäätään?

Timo Laitinen: No nyt päästiin mielenkiintoiselle aihealueelle. Tää länsimainen talousjärjestelmä on siis rakennettu jatkuvan kasvun periaatteelle, sitä on tehty niin kauan kun höyrykone keksittiin ja varmaa ehkä jo ennen sitä. Jos ollaan rehellisiä, niin mistä tää meidän länsimaiden, kehittyneiden maiden talouskasvu on syntynyt? Se on syntynyt kehittyneiden maiden raaka-aineista ja resursseista viimeisen 100, 150 vuoden aika. Ja

se, mikä on muuttanut tilannetta ratkaisevasti, on informaatioyhteiskunnan kasvu. 100 vuotta sitten siellä kehittyvissä maissa ei ollut tietoa siitä, mitä se heidän rikkautensa, joka on viety muualle, on aikaansaanut, kasvua, kehitystä, sivistystä, hyvinvointia. Tänä päivänä tilanne on toinen, he tietävät ihan online, mitä täällä tapahtuu ja mitä kaikkea hyvää niillä resursseilla, jotka heillä on, on ne sitten raaka-aineita, mitä hyvänsä, voidaan saada aikaa. Ja heille on ihan oikeutettu, että jos kerran nuo, nii miksi ei mekin? Ja mä kyllä vahvasti luulen, että meidän on pakko hyväksyä jatkossa se, että kun ennen meni niin, että kehittyvät maat elivät kehittyneiden maiden ehdoilla, alisteisessa asemassa, nii jatkossa se kääntyy toisin päin, että kehittyneiden maiden tulee elää kehittyvien maiden ehdoilla, muuten syntyy sellainen ristiriita, on se sitten kansainvaellus tai mitä hyvänsä, et tää maapallo ei kestä sitä. Ja tähän ristiriitaan tosi huonosti sopii ja se on mun pelottavaa, tää ajatus jatkuvasta kasvusta. Mä nään ongelman, mul ei oo ratkaisua.

Tapio Luoma: Tää on varmaan, tämä meidän globalisaatio, yksi semmoinen seikka, joka on johtanut juuri tähän, että me havaitsemme viimeistään nyt tämän keskinäisen riippuvuuden, mikä vallitsee tässä maailmassa. Ja kun itse kirkon puolelta, me kirkon johtajina olemme ottaneet kantaa vaikkapa kehitysyhteistyön puolesta eri muodoissaan, niin kyllähän siinä taustalla on voimakkaasti ollut ajatus siitä, että meidän täytyy kuulla niitä maita, joiden resursseista meidän hyvinvointimme kuitenkin pääosin koostuu ja tällainen tasapuolinen ja kaikkia maailman eri alueita tasapuolisesti kohteleva talousajattelu, että kunpa sellainen löytyisi, kunpa sellainen valtaisi alaa. Kiintoisia kysymyksiä ja nämä, kuten havaitaan, ne liittyvät tällaisiin ihan maailmanlaajuisiin, isoihin kysymyksiin, mutta jos vielä aivan päätövaiheessa tätä keskustelua me palaamme siihen tilanteeseen, jossa Timo, parhaillaan olet? Pitkä työura erilaisissa finanssialan toimijoissa, viimeksi tosiaan valtionkonttorissa ja nyt olet sitten alkusyksystä jäämässä eläkkeelle, miltä vastuusta irrottautuminen tuntuu?

Timo Laitinen: Sen ajatuksen kanssa ei voi sanoa kamppailen, mutta sitä tutkiskelen koko ajan ja kyl täytyy ainakin tällä hetkellä todeta, voi olla, et sitten kun ovi sulkeutuu takana, nii se tuntuu erilaiselta, mutta se tuntuu hyvin luonnolliselta, tietyllä tavalla elämän jatkumona, mä joskus sitä pohdin, et ehkä siinä on vähän sen kaltaisia elementtejä kun isällä ja äidillä, kun lapset aikuistuu ja muuttaa pois kotoa, niin vastuu, tietynlainen vapautuminen, että nyt muut ovat omillaan ja toivon mukaan pystynyt siirtämään jotakin osaamista, jotakin perinteitä sitte niille nuorille ja toivon mukaan sitten joitain ajatuksia, jos ei muuta, niin johtamisen kehittämisestä on jäänyt itämään tai jää itämään sinne valtiokonttoriinkin, mut mä oon, kun olen ollut niin monessa järjestötoiminnassa, vaikka luottamustehtävissä mukana, nii en mä koskaan oo jäänyt haikailemaan niitä tehtäviä. Enemmän niitä ihmisiä, mutta eihän ne ihmiset sieltä mihinkään katoa.

Tapio Luoma: Myös itse tiedostan sen, että tällä vuosikymmenellä tai tämä alkanut vuosikymmen on viimeinen, jolloin itse olen työelämässä mukana ja myöskin vähän kuulostelen itseäni, että miltä tuntuu ajatus eläkkeelle jäämisestä, nii se myöskin saa miettimää juuri näitä kysymyksiä, johonka viittasit, että mitä on kenties elämässään saanut aikaan, kuinka tärkeä työ lopulta on minulle ollut ja minkälaisen jäljen toivon jättäneeni, kun sitten aikanaan siirryn vuorollani pois aktiivisesta työelämästä, mutta tämä kaikki kiertyy vielä semmoiseen isoon kysymykseen, jonka vielä päätteeksi ajattelen, Timo, sinulta kysyä.

Ei mikään ehkä helppokaan kysymys, mutta että mikä sinun mielestäsi on elämässä kaikkein tärkeintä?

Timo Lainen: Siihen on moniakin ajatuksia, herää, mut ehdottomasti elämän kunnioittaminen on tosi tärkeää ja sitähan tietysti voi tehdä monella tavalla tässä yhteiskunnassa. Pienen pieni, itsekäs ajatus on myöskin se, et sitten kun päiviä ei oo enää paljon jäljellä, niin voi jotenkin olla tyytyväinen sekä siihen, miten on kohdannut ympäristönsä, sekä-että siihen, miten on kohdellut itseään. Ja ehkä lopuksi sitten kun on ympäristöasioidenkin kanssa ollut tekemisissä, niin kyllähän todella tärkeää olisi se, joka nyt ei tänä päivänä oo helppo rastia, että kukin meistä, niin jättäisi jälkeensä vähän paremman maailman kun missä itse on ollut, mutta se ei oo helppoa.

Tapio Luoma: Timo Laitinen, lämmin kiitos vierailusta tässä podcastissa, kiitos ajatuksistasi ja yhteisestä ajasta ja keskustelusta ja aivan lopuksi vielä haluan toivottaa sinulle tähän tehtävään, missä parhaillaan vielä olet, mutta myöskin siihen alkavaan uuteen elämänvaiheeseen Jumalan siunausta. Kiitos, Timo.